

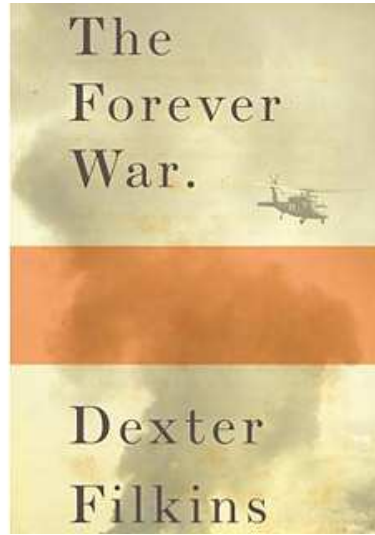
Dexter Filkins (2008). *The Forever War*, New York: Vintage Books.

Ahmet Hakan ÖZKAN*

Dexter Filkins tarafından yazılmış olan 'The Forever War' isimli kitap, orijinal dili olan İngilizce versiyonu ile incelenmiştir. Kitabın zaten çıkarılmış olan bir Türkçe tercümesi yoktur. 'The Forever War' ismi aslında Joe Haldeman tarafından 1970 yılında yazılmış olan ve Hugo ve Nebula ödülleri almış olan bir kitaba aittir. Kitap bu yönüyle, Joe Haldeman tarafından zaten tanıtımı yapılmış olan bir ismi kullanmıştır.

Afganistan ve Irak savaşlarını anlatan, 2009 senesinde tekrar Vintage Books tarafından baskıya çıkarılmış olan kitap, 2008 senesinde en iyi non-fiction dalında National Bestseller Winner of the National Book Critics Circle Ödülü'nü almaya hak kazanmıştır. Non-fiction dalı, gerçek yaşam hikayelerini anlatan bir dal olarak Amerika'da geniş bir okuyucu kitlesine sahiptir. Aynı sene New York Times tarafından 2008 senesinin en iyi kitabı olarak gösterildi. Kitabın yazarı Dexter Filkins de, 2002 yılında Pulitzer finalistleri arasına girmiş, 2009 yılında da Pulitzer ödülünü almaya hak kazanmıştır. Bunun yanısıra 2004 yılında, savaş muhabiri olarak gösterdiği başarıdan dolayı George Polk ödülü almıştır. George Polk ödülü Long Island Üniversitesi tarafından her sene verilen bir ödüldür.

New York Times gazetesinin Türkiye temsilcisi olan yazar, savaş muhabiri olmasına rağmen beklenmeyen akıcılıkta bir dil kullanıyor. Kullanılan dilin yanında sürükleyicilik ve ikna edicilik de dikkat çekiyor.

* Öğretim Görevlisi, Okan Üniversitesi, İİBF Uluslararası Ticaret Bölümü.

Yazarın yaşadıklarını anlatıyor olması, okuyucuyu etkileme gücünü arttırıyor. Böylelikle, yazar, vermek istediği mesajları daha kolay aktarabiliyor.

Kitabın anlatım dili oldukça nötr görünse de yazarın yaşadıklarından veya görüşlerinden etkilenmiştir. Hiçbir yazarın, kendisinden başka birinin diliyle ve düşünce yapısıyla yazamayacağını düşünürsek bu durum çok da şaşırtıcı değildir. Kitabı diğer kitaplardan ayıran önemli bir özellik ise, yazarın yaşadığı tecrübeleri kendi birikimini kullanarak yorumlaması ve aktarması oluyor. Bu durum farklı anlaşılmalara da neden olabiliyor. Çünkü yazar, doğu kültürünü almış ve benimsemeye çalışmış bir kişi olmasına rağmen kendi köklerine daha yakın duruyor olmasıdır. Bir başka deyişle, gördüklerini yazmak istese de zihnine kabul ettirilmiş olanları da yazabiliyor. Örneğin, kitabın başlangıcında karşılaşılan Iraklılar Cihadi yani Cihat'a katılan kişi olarak adlandırılıyor. Ama, bu kişilerin kendi topraklarını koruyan kişiler mi yoksa diğer Müslüman topluluklarla birleşerek terör eylemlerine katılan kimseler mi olduğu belirtilmiyor. Burada yazarın bu kişilere Cihadi demesinin, tüm Müslümanları Cihat ve savaş yanlısı göstermeye çalışan ve Amerika'da CBN televizyonu gibi kuvvetli propoganda araçlarına sahip olan kesimin etkisi altında kalmasından ileri gelmesidir. Bu kesim, Amerika Birleşik Devletleri'nde oldukça kuvvetlidir. Aynı bölümde Cihadi olarak adlandırılan Iraklılar, ABD askerlerinin küfürlerine de hedef oluyor. İlk bölümlerde, Amerikalı okuyucuların taleplerine yönelik yazım tarzı kullanıldığı böylelikle anlaşılıyor. Amerikan askerleri ise masumane bir şekilde çocuklar olarak nitelendiriliyor.

Kitabı okudukça Cihadi olarak kastedilen kişilerin Iraklılardan ve Irak askerlerinden farklı kişiler olduğunu görüyoruz. Maalesef, Amerika Birleşik Devletleri'nde bu terimi sık sık kullanan yazar, spiker, muhabir ve yayın organları var ve bu terim yadırganmıyor. Amerikan askerlerine çocuklar denmesinin nedeni ise yaşlarının 20 ile 25 arasında değişiyor olmasıdır. Yazar, aynı zamanda Amerikan askerleri tarafından korunmuş ve bir kaos ortamında tutunabileceği tek dal olarak onları görmüştür. Buna rağmen daha tarafsız olmaya çalışan yazar, 12. bölümde bazı konulara yine yorum katıyor ve Felluce'de Hacı Hüseyin'in kebağcısının bombalanmasından duyduğu endişeyi dile getiriyor. Amerika, bu sivil noktayı bombalarken sadece teröristlerin gittiği ve sivillerin de bunu bilerek uzak durduğu bir güven noktası olduğunu belirtse de yazar burada yemek yemiş olduğunu ekliyor.

Yazar, yaşadığı çevreden ve kültürden etkileniyor. Yazarın kullanmış olduğu Cihadi kelimesi sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, diğer batı basınında da sıklıkla kullanılan bir tabirdir. Yazar, bu kelimeyi kullanırken hassasiyet göstermeye çalışsa da çevre etkeni ağır basıyor. Kitabın genelinde sanki tüm Müslüman ülkelerde Cihat ilan edilmiş ve Usame Bin Ladin de bu cihadın başına geçmiş gibi bir atmosfer hissediliyor.

Yazar, yaşadığı olumsuz tecrübeleri aktarırken zihnimize mesajlar oluşmasını da sağlıyor. Bu mesaj, bölgedeki insanların vicdani yönünün zayıf olduğu şeklindedir. Kendilerine sürekli saldırıldığına ve zarar verilmeye çalışıldığına dair mesajlar da verilmek isteniyor. Anlatılanlar gerçekten ne denli uzak olursa olsun, tereddüte düşüyor olmamız yazarın ikna edici dilini ortaya koyuyor. Bu durumun gerçekten uzak oluşunu aile sahibi olan insanların vicdani bakımdan ne kadar gelişmiş olduklarını hatırlayarak ispat edebiliriz. Gerek Afganistan'da gerekse Irak'ta, insanların evlenme ve aile kurma oranı çok yüksektir. Yazar, okuru etkisi altında bırakarak Afganistan'da yaşanan bir olayı günlük hayatın bireylerine, hatta merhamet ve acıma duygusunun temel taşı olan ailelere mal etmiş gibi görünüyor. Aileler, intikam amacıyla işlenen acımasız bir cinayetin parçası olarak gösterilmiş. Kitabın içinde bulunduğu gergin savaş ve çatışma havası içerisinde bu gibi anlatımlar düşmanlık uyandırıcı ve karşılaşılan kişiler üzerinden bölge halklarının katil ve şiddet yanlısı olduğu algısını yaratabiliyor. İbareler, Müslüman halkın ağzından çıkan öfkeli sözler şeklinde veriliyor.

Yaşanılan olumsuz tecrübelerin tüm topluma mal edilir şekilde aktarılması özensizlik olarak değerlendirilebileceği gibi kasıt olarak da değerlendirilebilir. Söz konusu Dexter Filkins olduğunda ise bu aktarım daha da yoruma ve tartışmaya açık bir hal alabiliyor. Türkiye hakkında pek çok yazısı olan ve Türkiye ile ilgili konulara hakim olduğunu gözler önüne seren Dexter Filkins, Türkiye'de kulaktan dolma olarak edinebileceğiniz bilgilere bile sahiptir.

Amerikan askerleri, 10. bölümün sonunda kendi aralarında konuşurken çatışma sırasında beyaz bayrağın bile Müslümanlar tarafından hile için kullanılabilmesi belirtiliyor. Daha da ileri giderek kendilerine ateş eden kadın veya çocuklar olabileceğinden bahsediliyor ve bu nokta onların dehşete kapılmasına neden olacak bir şey gibi gösterilerek bilhassa vurgulanıyor. Oysa Amerikan askerleri arasında kadınlar da var ve sayıları da

oldukça fazladır. Bunun gibi görece açıklamalar ile karşılaşınca yazarın anlatımlarına duygularını da kattığını anlıyoruz. Diğer taraftan bu açıklama bir Amerikan askerine ait ve yazarın Amerikan askerleri ile ilgili fikirleri çoğu zaman aklımızda oluşan düğümü çözüyor. Yazar ölen Amerikan askerleri ile ilgili duygularını çocuklar ile duygusal bir bağ kurmanın anlamsız olduğu ve hepsinin iyi eğitilmiş birer katil olduğunu yazarak belirtiyor. Ayrıca, kimi zaman, Amerikan askerlerinin daha fazla soru sormasını dilediğini görüşlerine ekliyor.

Bu nedenle Yazar, sadece 18. bölümde o bölge halkının arkadaşça yaklaştığını ve kendilerine saldırmamasına askerler ile beraber şaşırıldığını belirtiyor. Aynı şekilde Amerikan askerleri için de olumsuz bir ifade veya anlatıma rastlamak mümkün değil. Muhaberat ve halkın evlerinden alınması gibi olaylara hiç değinilmiyor. Gözaltılar ile ilgili anlatılan tek olay, 20. bölümün başında, çocuklarını polislerin gözaltına almış olduğu birkaç kadının çocuklarını araması şeklinde yer alıyor.

Anlatılan kişiler her zaman Taliban veya El Kaide üyesi ayrımından geçmiyor. Ayrım yapmanın gerekli olduğu kısımlarda bahsedilen kişilerin örgüt üyesi olduğu sıkça vurgulanıyor. Örneğin 3. bölümün başında Amerikan güçlerinin bombaladığı kişilerden söz ediliyor. Sonrasında bu kişilerin Taliban askeri olduğu belirtiliyor. Bu noktada yazar, Taliban askerleri için gerçekten üzüldüğünü yazıyor. Gerekçe olarak da bombalanma korkusu ile beklemenin zorluğundan söz ediyor. Bu üzülmeye vurgusunun da aslında devamında aktarılacak olan bombalama eylemlerinin altını çizmek için yapıldığını düşünmek yanlış olmaz. Amerikan güçleri tarafından Afganistan'ın Tacikistan ile olan sınırının 3 hafta boyunca her gün bombalandığı bilgisi aktarılıyor. Bu bilginin verilmesinden sonra, bir güç gösterisi amacı anlaşılıyor.

Bölgede, yazara yerli halk tarafından yapılan tek jest ve Amerikan değil de Irak askerlerine yönelen tek sempatik ifade kendisine bölge takımının formasının verilmesi oluyor. Yazar, önce bu olaydan duygulandığını belirtse de bu duygulanma ifadesinin de bu ifadenin hemen ardından vereceği yadırgama duygusunun altını çizmek üzere yansıtıldığı anlaşılıyor. Formanın altı kısmı oldukça uzun ve yazarın görüşüne göre kendisinin giymiş olduğu şortundan rahatsız olduğu için Irak askerleri kendisine bu formayı veriyor. Bu düşünce altı çizilerek veriliyor. Aynı bölümde yazar sıklıkla Irak askerlerinin

bacaklarına nefretle baktığını da yazıyor. Bu durumla ilgili verilen genel bilgi ise, şort giymenin hakaret olarak karşılandığı yönünde oluyor.

Kitap, savaşın sebebinden ziyade sonuçlarını gözler önüne seriyor. Amerika'nın güç gösterisi ile bölgedeki üstün hakimiyetini gösteren ajans haberleri ve programların ardından, yazarın bakışı ile yaşananları görmek farklı yönlerden düşünebilmemize olanak veriyor. Amerikan askerlerinin psikolojisi, savaş ile evleri harap olan ve geçinmek için çocuklarını satmak zorunda kalan insanlar, okuyucunun yorumuna sunuluyor. Ama yoruma sunulan tüm bu durumlar bile, bölgedeki yerli halkın sosyal değerlerinin sorgulanmasına neden olabilecek niteliktedir. Batıda aileler çocukları reşit olunca onlar ile bağlantılarını keserken, hükümet ailelerin çocuklarını bakamadıkları için ellerinden alırken Irak ve Afganistan'daki insanları çocuklarını satmakla suçlamak makul bir yaklaşım değildir. Yazarın tarafsız olduğunu belirttik. Eklememiz gereken yazarın diğer yazılarında ve genel bakış açısıyla tarafsız olduğudur. Amerika'nın Afganistan'da sivil köyleri yanlışlıkla bombaladığını diğer kitap ve makalelerinde yazmıştır. Yine de yazar, bu kitabı ile tarafsız olmaktan çok uzaktır. Görüşlerini empoze etmek gibi bir amacı varsa bunu kolaylıkla gizleyebilecek kadar yetenekli olan yazar, bu kitapta kullandığı ılımlı dili ile insanları etkileyebilecek güçtedir. Diğer taraftan bu kitap bölgede yaşanan olaylara Amerikalıların nasıl baktığını görmek isteyen herkesin okuyabileceği, kendi türünde bulunması oldukça zor olan bir kitaptır.